

EGLĖ VAIVADAITĖ-KAIDI
Vilniaus universitetas

ROJAUS KONCEPTUALIOSIOS METAFOROS SIGITO GEDOS KORANO VERTIME

1. Įvadas

XX a. 8-ame dešimtmetyje JAV susiformuoja nauja lingvistikos kryptis – kognityvinė lingvistika, pradėjusi kalbą traktuoti ne kaip savaiminį reiškinį, bet kaip fenomeną, neatsiejamą nuo visos žmogaus kognityvinės veiklos ir bendrųjų mąstymo mechanizmų. Viena labiausiai žinomų šios santykinai jaunos lingvistikos šakos teorijų yra George'o Lakoffo ir Marko Johnsono sukurta konceptualiosios metaforos teorija, teigianti, kad metafora nėra tik retorinė figūra, bet vienas iš svarbiausių kalbinių reiškinų, glaudžiai susijusių su mąstymu ir kognityvine veikla, nes visa konceptualioji sistema (esminis mąstymo turinys) yra metaforiška.

Lakoffo ir Johnsono konceptualiosios metaforos teorija, pirmą kartą paskelbta 1980 m. knygoje *Metaphors We Live By*, susilaukė didžiulio lingvistų dėmesio: pradėti išsamūs konceptualiųjų metaforų įvairiose kalbose tyrimai, jų gretinimai, vėliau pasirodė ir teorijos kritikos bei papildymų. Nemažai konceptualioji metafora tyrinėta ir Lietuvoje: konceptualiųjų metaforų tyrimų viešajame diskurse pagrindu apgintos kelios disertacijos (Cibulskienė 2006; Arcimavičienė 2010), lyginti skirtingų kalbų duomenys (Racevičiūtė 2002; Papaurėlytė-Klovienė 2004; Toleikienė 2004), analizuotos vienės kalbės konceptualiosios metaforos (Drukteinytė 2003; Černiauskaitė 2005). Konceptualiųjų metaforų tema parašyta nemažai straipsnių: nagrinėti įvairūs lietuvių kalbos konceptai ir juos apibrėžiančios konceptualiosios metaforos (Cibulskienė 2005; Papaurėlytė-Klovienė 2005; Aliūkaitė, Šorochova 2006; Papaurėlytė-Klovienė 2006; Juzelėnienė 2007; Papaurėlytė-Klovienė 2007; Arcimavičienė 2009), kitų kalbų teikiami konceptualiųjų metaforų duomenys (Cibulskienė 2002; Būdvydytė 2005), atlikta kontrastyvinė analizė (Būdvydytė, Tolkienė 2003; Toleikienė 2004; Stankevičienė, Žemliauskaitė 2006; Dervinytė 2009), aptartas konceptualiųjų metaforų ir advokatų kalbų (Koženiauskienė 2005) bei reklamos (Smetonienė 2006) santykis. Tačiau tai, kiek konceptualiosios metaforos, priklausomai nuo jų universalumo ar unikalumo, yra išlaikomos vertime, tyrinėta labai mažai. Iš kognityvinės lietuvių kalbotyros tyrimų minėtini Rūtos Marcinkevičienės (2006) ir Laimutės Stankevičienės kartu su Jūrate Žemliauskaite (2006) straipsniai, gretinantys konceptualiųjų metaforų grupes skirtingų kalbų tekstuose. Susipažinus su atliktais tyrimais galima daryti išvadą, kad verčiamas tekstas iš esmės yra adaptuojamas, pritaikomas prie savosios kultūros diktuojamų kalbos išgalių, tad per originalo teksto metaforas skleidžiamas pasaulėvaizdis tėra pažinus tik iš dalies arba, tam tikrais atvejais, neprieinamas skaitytojui visiškai. Šio darbo tikslas yra išsiaiškinti, ar lietuviškas Korano vertimas bent iš dalies perteikia arabų kalbinių pasaulėvaizdį, užfiksuotą konceptualiosiose metaforose, ar tik labiau priartina tekstą prie lietuvių kultūros konteksto ir lietuviško kalbinio pasaulėvaizdžio.

Atsakymo į klausimą, kaip lietuviškame vertime atskleidžiamas arabų kalbinis pasaulėvaizdis, ieškoma analizuojant ROJAUS konceptą konceptualiosios metaforos analizės metodu: identifikuojant tikslinius metaforinius pasakymus, juos grupuojant pagal tai, kokios konceptualiosios metaforos jais išreiškiamos, ir aprašant atsiskleidžiančią konceptualiųjų metaforų sistemą. Tyrime gretinami Korano vertimai į lietuvių (Geda 2008), ispanų (Asad 2001) ir anglų (Yusuf Ali 1998) kalbas darant prielaidą, kad vertimuose į tipologiškai tolimas kalbas pasikartojančios metaforos greičiausiai yra perimtos iš originalaus teksto, o tarp vertimų atsiradę skirtumai yra nulemti vertimo kalbos ir kultūros. Toks sugretinimas leidžia patikrinti vertimo į lietuvių kalbą adekvatumą ir geriau suvokti vertėjo priimtus sprendimus keisti tekstą.

Straipsnyje pateikiami pavyzdžiai iš Korano vertimų į lietuvių, ispanų ir anglų kalbas, kai kur įterpiamas lotynišku raidynu transkribuotas arabiškas tekstas (naudotasi elektronine Korano

versija: <http://www.coran.org.ar>) su skliausteliuose pateikiamu pažodiniu vertimu [1]. Kiekvieno pavyzdžio pabaigoje nurodoma Korano ajos [2] metrika – romėnišku skaitmeniu sura [3], lotynišku – ajos numeris.

2. Teorinės tyrimo prielaidos

2.1. Konceptualiosios metaforos samprata

Konceptualiosios metaforos teorijos atstovai teigia, kad žmogaus konceptualioji sistema, t. y. visa tai, ką žmogus suvokia, yra metaforiška. Metafora yra pagrindinis mechanizmas, kuriuo mes suvokiame abstrakčiąsias sąvokas ir abstrakčiai mąstome (Cibulskienė 2005: 52). Daugelis metaforų taip giliai persmelkusios mąstymą, kad dažnai suvokiamos kaip akivaizdžios, tiesiogiai įvardijančios ar kaip tam tikri mentaliniai fenomenai, jų metaforiškumas nepastebimas (Lakoff, Johnson 2003, 28–29). Tačiau tokios metaforos – vienas pagrindinių įrankių, leidžiančių giliau pažinti žmogaus mąstymo mechanizmus, todėl kognityvinėje lingvistikoje metafora yra suvokiama kaip konceptualioji, t. y. iš dalies organizuojanti konceptualiąją sistemą ir ją atspindinti kalboje.

Konceptualioji metafora apibrėžiama kaip vienos konceptualiosios srities, t. y. bet kokios koherentiškos patirties organizacijos (tam tikrų konceptų struktūrų), supratimas remiantis kita konceptualiąja sritimi: KONCEPTUALIOJI SRITIS A YRA KONCEPTUALIOJI SRITIS B (Kövecses 2002, 3), kitaip sakant, tikslo sritis (angl. *target domain*) yra šaltinio sritis (angl. *source domain*), pvz.: GYVENIMAS YRA KELIONĖ. Konceptualiosios metaforos nėra tiesiogiai reiškiamos kalboje, bet išvedamos iš metaforinių pasakymų, kuriuose metaforiniai ir tiesioginės reikšmės elementai yra susiję gramatiniu ryšiu.

2.2. Konceptualiosios metaforos santykis su kultūra

Konceptualiosios metaforos turi kultūrinį pagrindą: jos iškyla kultūroje, nes tai, ką jos išryškina, priklauso nuo kolektyvinės patirties, kuri yra neatsiejama nuo kultūros. Netgi tai, ką galima pavadinti tiesiogine fizine patirtimi, niekada nėra susiję tik su tuo, kad mes turime tam tikrą kūną. Kiekviena patirtis yra patiriama didžiuliame kultūrinių presupozicijų fone: „kultūrinės prielaidos, vertybės, elgsena nėra koks nors konceptualusis dangalas, kuriuo mes galime uždengti arba neuždengti patirtį – visa patirtis yra persunkta kultūros, mūsų patirtis yra tokia, kad kultūra yra matoma pačioje patirtyje“ (Lakoff, Johnson 2003, 57). Šis kultūros ir konceptualiųjų metaforų santykis nėra vienpusis: pasak Kövecseso, metaforos labai svarbios ne tik mąstymui ir pažinimui, bet ir socialinei, kultūrinei bei psichologinei realybei kurti (Kövecses 2002, xi). Kultūra ne tik determinuoja konceptualiąsias metaforas, bet ir yra jų determinuojama.

Skirtingos kultūros dažnai plėtojamos specifinėje, skirtingoje fizinėje aplinkoje, nuo kurios iš dalies priklauso individų konceptualioji sistema, atsispindinti kalboje, pirmiausia jos žodyne, taip pat ir metaforose. Gyvendami tam tikroje erdvėje individai nesąmoningai prisiderina prie aplinkos ir remdamiesi juos supančiomis realijomis siekia metaforiškai suprasti ir paaiškinti pasaulį (Kövecses 2002, 187). Lakoffas pastebi, kad dažnai mūsų apibrėžiama kultūrinė realybė priklauso nuo fizinės aplinkos koncepcijos. Individų, priklausančių kokiai nors kultūrai, patirtis, galinti atrodyti individuali, išties yra socialinės realybės ir to, kaip asmuo suvokia savo patirtį fizinėje aplinkoje, produktas (Lakoff, Johnson 2003, 57).

Kultūrinė patirtis ir visas kultūrinis kontekstas yra kitas metaforų šaltinis, lemiantis jų skirtumus įvairiose bendruomenėse. Pavyzdžiui, pastebėta, kad vienos tautos žmogų labiau sieja su augalų pasauliu (lietuviai mokslinėje literatūroje paprastai priskiriami šiai grupei, nes žmogų vadina įvairiais malonybiniais vardais iš augalų pasaulio), o kitos, priešingai, žmogui pavadinti labiau linkusios vartoti įvairių teigiamai konotuojamų gyvūnų ir paukščių vardus. Toks metaforizacijos krypties skirtumas aiškinamas kultūrine žemdirbių, gyvulių augintojų ar klajoklių patirtimi. Žemdirbiškoms indoeuropiečių tautoms gyvūnų pasaulis neatrodė vertas tokios pagarbos kaip augalų pasaulis. Gyvulių augintojų tautos, pavyzdžiui, kirgizai, turi daugiau teigiamai

konotuotų gyvūnų pavadinimų. Pavyzdžiui, kirgizams vilko, lietuvių kultūroje turinčio gana neigiamą konotaciją, asociacijos absoliučiai teigiamos – gražus, stiprus, drąsus, gudrus ir pan. (Gudavičius 2009, 123). Tad kultūrinė patirtis taip pat veikia konceptualiąją sistemą ir atsispindi metaforose.

Konceptualiųjų metaforų universalumo ir variantiškumo skirtingose kultūrose tyrimai gali atskleisti įvairių kultūrų pasaulėvaizdžius ir parodyti, kaip jose yra konstruojama realybė. Šiuolaikiniame globalizacijos ir aktyvių kultūrinių kontaktų kontekste tokie tyrimai tampa itin svarbūs, nes gali padėti pažinti ir geriau suprasti svetimas kultūras ir tokiu būdu užkirsti kelią galimiems konfliktams (daugelis šiandieninių tarpkultūrinių konfliktų kyla dėl tarpusavio nesupratimo ir negebėjimo toleruoti kitokios pasaulėžiūros).

Vienas kultūros nulemtų konceptų metaforizacijos tyrimo šaltinių yra precedentiniai tekstai, apibrėžiami kaip žinomi ir svarbūs kurios nors kultūrinės bendruomenės nariams tekstai, atspindintys jų pasaulio suvokimą, vertybines nuostatas, reiškinių tarpusavio ryšius. Precedentiniu tekstu gali būti laikoma tam tikrai individų grupei informatyvi nuosekli ženklų sistema: literatūros kūriniai, citatos iš kūrinių, dainelės ir žodžiai iš animacinių filmų, reklaminiai tekstai ir pan. (Papaurėlytė-Klovienė 2007, 31). Precedentiniai tekstai teikia labai daug lingvokultūrinės informacijos, jų konceptualiųjų metaforų analizė gali atskleisti didelę kultūrinės bendruomenės pasaulėvaizdžio dalį, parodyti, kaip yra žiūrima į vienus ar kitus reiškinius, su kuo jie lyginami, kuo panašūs skirtingi konceptai ir pan., t. y. gali atskleisti, kaip tam tikroje kultūroje yra konceptualizuojamas pasaulis ir koduojama kultūrinė patirtis. Vienas tokių precedentinių tekstų yra ir šio tyrimo objektas – Koranas, esminis arabų kultūros tekstas, šiandien didžiai daugumai pasaulio musulmonų ar besidomintiems arabų kultūra prieinamas tik per vertimus, kurie yra labai sudėtingi tiek technine, tiek ideologine prasme. Vis dėlto Koranas išverstas daugiau nei į 60 pasaulio kalbų, vien į anglų kalbą versta 108 skirtingų autorių (Geda 2008).

2.3. Korano metaforų vertimo problema

Koranas – islamo religijos pagrindas ir svarbiausias arabų kultūros veikalas, padaręs didžiulę įtaką pasaulio religinei, socialinei ir politinei istorijai. Viena svarbiausių Korano teksto ypatybių – jo metaforiškumas. Daugelis konceptų čia apibrėžiama kasdienio gyvenimo, buities realijomis, į religinę plotmę perkelta daugybė žodžių iš prekybos srities. Metaforos, priskiriančios Dievui fizines ar emocines savybes, taip pat Dievo lyginimas su daiktais, metaforiškai dangaus, pragaro ir kitų religinių fenomenų aprašymai kelia teologų diskusijas: ar tai yra tik metaforos, ar juos reikėtų suprasti tiesiogiai. Yra metaforų, kurios laikomos tik stilistine priemone, tekstą darančia vaizdingą ir menišką (Déroche 2008, 37). Taigi Korano metaforose užfiksuotas įvairialypis, įdomus ir, be abejonės, nuo lietuvių pasaulėvaizdžio besiskiriantis pasaulio suvokimas.

Pirmasis viso Korano vertimas į lietuvių kalbą, atliktas Sigito Gedos, pasirodė 2008 metais ir sukėlė nemažai diskusijų – vertimas kritikuotas dėl netikslumo, vertimo ne iš originalo kalbos (daugiausia versta iš rusiškų T. S. Sablukovo (1907) ir N. J. Kračkovskio (1990) vertimų), paaiškinimų trūkumo, neaiškios paantraštės (*literatūrinių prasmų vertimas*), kitų formaliųjų leidinio ypatybių. Tačiau pripažįstant visus šiuos trūkumus ir suvokiant, kad tai nėra kanoninis leidimas, negalima nuneigti jo vertės – kol kas tai vienintelis lietuviškas vertimas, leidžiantis geriau pažinti Koraną, o per jį ir arabų kultūrą.

Analizuojant ar gretinant skirtingus Korano vertimus visada iškyla klausimas, kiek vertimas gali arba negali adekvačiai perteikti originalo tekstą, jo specifiką. Šis klausimas labai svarbus kalbant apie lietuviško Korano vertimo konceptualiąsias metaforas ir glaudžiai siejasi su vadinamąja neišverčiamumo problema vertimo teorijoje: kiekviena kalba atspindi savitą kultūros determinuotą ir ją determinuojantį pasaulėvaizdį, tad joks vertimas, priklausomas nuo savosios kalbos galimybių, niekada negali visiškai adekvačiai perteikti originalaus teksto. Korano vertimas į lietuvių kalbą taip pat yra tam tikra jo interpretacija. Religiniu ir moksliniu požiūriu – tai jo priartinimas prie lietuvių kultūros, padarymas suprantamu šios kultūros nariams. Tačiau pripažįstant universalius metaforizacijos dėsnius negalima teigti, kad kitoks pasaulėvaizdis yra

visiškai nepažinus. Tyrimu siekiama išsiaiškinti, kiek vertimas, pasitelkęs metaforinius pasakymus ir konceptualiąsias metaforas, yra pajėgus perteikti svetimą kalbinį mąstymą ir pasaulėvaizdį.

3. Tyrimas

Kaip jau buvo minėta, tyrimas atliktas konceptualiųjų metaforų analizės, kurios tikslas yra nustatyti giluminius, ne visada sąmoningai suvokiamus koncepto požymius (Gudavičius 2006, 47), metodu: iš lietuviško Sigito Gedos Korano vertimo atskirai išrašytos ajos, kuriose tiesiogiai ar netiesiogiai minimas ROJAUS konceptas, jos nuosekliai sugretintos su Asado (2001) vertimu į ispanų ir Jusufo Ali (1998) vertimu į anglų kalbą darant prielaidą, kad vertimuose pasikartojančios metaforos greičiausiai yra perimtos iš originalaus teksto, o vertimų skirtumai yra nulemti vertimo kalbos ir kultūros.

3.1. Korano vertimų ROJAUS konceptualiosios metaforos

Rojus – vienas svarbiausių Korano konceptų, jam tekste teikiamas didžiulis dėmesys. Korano tekste rastos 248 ajos, kuriose rojus aprašomas arba minimas netiesiogiai. Tokį dažną rojaus minėjimą nulemia pati teksto specifika: skaitytoją siekiama įtikinti, kad verta tikėti ir paklusti islamui, nes už tai laukia atpildas. Tikinčiojo laukiantys rojaus malonumai tekste perteikiami metaforiškai, daugiausia remiantis kūno potyriais, tad daugelis tikinčiųjų rojų laiko sielos būseną, o ne realia vieta, kurioje atsiduriama po mirties (Schimmel 2001, 125).

Pati ryškiausia ir dažniausiai pasitaikanti yra ROJAUS – SODO metafora, pvz.: *Aš apvalysiu jų blogus darbus ir įvesiu juos į sodus, kur žemai srūva upės* (III, 182 (185)) / *les borraré sus malas acciones y, ciertamente, les haré entrar en jardines por los que corren arroyos* / *I will blot out from them their iniquities, and admit them into Gardens with rivers flowing beneath* (III, 185); *Iš tiesų, dievobaimingieji – tarp sodų ir šaltinių* (LI, 15 (15)) / *[Pero,] ciertamente, los conscientes de Dios estarán entre jardines y fuentes* / *As to the Righteous, they will be in the midst of Gardens and Spring* (LI, 15) [4]. Ši metafora adekvačiai verčiama į lietuvių, ispanų ir anglų kalbas ir atitinka originalą, kuriame vartojamas žodis *Jannata*, reiškiantis rojaus sodą. Dėl šios metaforos dažnumo daiktavardis *sodas* Korano tekste tampa rojaus sinonimu. Korane nuolat kartojama formulė *sodas (-ai), kur žemai žemai teka upės, amžinai gyvens ten* / *jardines por los que corren arroyos, en donde permanecerán más allá del cómputo del tiempo* / *Gardens, with rivers flowing beneath – their eternal home*. Į visas tris kalbas sakinytis išversta labai panašiai, ir mintis išlaikoma identiška. Ši nuolat kartojama formulė dėl tobulumo ir svarbos islamo religijai Korano komentatorių lyginama su matematiniu ženklu, lotoso simboliu, išreiškiančiu emocinės ir religinės patirties visumą budizme, ar pagrindinėmis natomis indų *Rāga* ir *Rāginī* giesmėse (Ali 1998, 366), taigi galima teigti, kad tai viena svarbiausių Korano metaforų. Visame tekste gausu įvairių nuorodų į šį sodą: *žemai srūvančios upės, ūksmingas pavėsis, paunksmė, medžiai, lapai, vaisiai, šaltiniai, gėlynai, akacijos, lotosai, vynuogynai* – tačiau išsamiausias sodo vaizdinys pateikiamas 55 ir 56 surose, kuriose tęsiasi nuoseklūs rojaus aprašymai: *Šitie – tie, kurie bus priartinti palaimos soduos, – pirmųjų tuntai ir šiek tiek paskutiniųjų, išdabintuose gultuose, pasirėmę alkūnėmis vienas prieš kitą. Patarnauja jiems jaunuoliai, niekad nesenstantys su taurėmis, vazomis ir stiklais srūvančio vandens – nuo jo niekad neskauda galvos ir neapima nuosilpis – ir vaisiais, tais, kurių jie geidauja, ir paukščių mėsa, tu, kurių jie panori. O juodaakės, didžiaakės, panašios į brangų perlą – atlygiui už tai, ką jie darė* (LV, 11 (11)–23 (24)). Lietuviškame vertime sukuriama bendras sodo vaizdinys, nurodomos svarbiausios jo ypatybės, nors ne visos lietuviškos ajos sutampa su vertimais į anglų ir ispanų kalbas, pvz.: *O tam, kuris bijo savo Viešpaties vardo, – du sodai – plačiašakiais vainikais* (LV, 46 (46)–48 (48)) / *PERO para los que temen la comparecencia ante su Sustentador, [hay preparados] dos jardines [en el paraíso] – [dos jardines] de magnífico y variado colorido* / *But for such as fear the time when they will stand before (the Judgment Seat of) their Lord, there will be two Gardens – containing all kinds (of trees and delights)* (LV, 46–48). Angliškame ir

ispaniškame šio sakinio vertime kalbama apie 'Viešpaties teismą', kuris lietuviškame tekste virto *Viešpaties vardu*, o tai, kas į ispanų ir anglų kalbas verčiama kaip 'sodo grožis' [5] Gedos įvardijama kaip *plačiašakiai vainikai* (panašių klaidų yra ne viena). Tai leidžia suabejoti dėl lietuviško vertimo adekvatumo originalui.

Rojaus sodas yra amžinas, kaip ir pomirtinis gyvenimas, kuris Dievui pakvietus tęsiasi rojuje, tad tekste galima skirti ir ROJAUS – POMIRTINĖS EGZISTENCIJOS konceptualiąją metaforą, pvz.: *o paskutinioji buveinė – ji gyvenimas* (XXIX, 64 (64)) / *la morada en la Otra Vida es en verdad la única vida [verdadera]* / *But, verily, the Home in the Hereafter – that is life indeed* (XXIX, 64) – visuose pavyzdžiuose rojus įvardijamas kaip *vienintelis* arba *tikrasis gyvenimas*. Šis *tikrasis gyvenimas, amžinasis būstas*, pasak Korano komentatorių, sąmonėje sukeliantis ramybės ir laimės vaizdinį (Ali 1998, 854), metaforiškai vadinamas *malone*, *šviesa* ir *laime*, pvz.: *Tai – didžiulė malonė!* (XLII, 21 (22)), *jiems – jų atlygis ir jų šviesa* (LVII, 18 (19)), *Iš tiesų, dievobaimingieji – soduose ir palaimoj* (LII, 17 (17)). Šiose ajose (vertimai į ispanų ir anglų kalbas atitinka vertimą į lietuvių kalbą) rojus lyginamas su *malone* arba tiesiogiai vadinamas *šviesa* ir *palaima*. Tai leidžia skirti konceptualiąsias metaforas ROJUS – MALONĖ / ŠVIESA / LAIMĖ.

Kita gausi metaforų grupė yra ROJUS – BŪSTAS, kuris turi savo *gyventojus, valdytojus*, yra *įrengiamas, apgyvendinamas*, jame *gyvenama, įsikuriama*, pvz.: *Įsikurkite tu pats ir tavo žmona rojuje ir maitinkitės ten į sveikatą, kur panorėsit* (II, 33 (35)) / *Habita con tu esposa en este jardín, y comed con libertad de lo que en él hay / Dwell thou and thy wife in the Garden; and eat of the bountiful things therein as (where and when) ye will* (II, 35); *būsimieji namai* geriau tiems, kurie *dievobaimingieji* (VI, 32 (32)) / *la morada en la Otra Vida es mucho mejor para quienes son conscientes de Dios / But best is the Home in the Hereafter, for those who are righteous* (VI, 32). Vertimai į visas tris kalbas pateiktuose pavyzdžiuose adekvatūs, suformuluoti beveik identiškai: lietuviškame vertime ROJAUS – BŪSTO konceptualiąją metaforą rodo veiksmažodis *įsikurkite*, kurį atitinka ispaniškas *habita* ('gyvenkit, apgyvendinkit') ir angliškas *dwel* ('apsigyvenkit'); junginys *būsimieji namai* labai panašus ir ispanų *la morada en la Otra Vida* ('namai kitame gyvenime') bei anglų *the Home in the Hereafter* ('namai būsimajame gyvenime'). Rojus vadinamas *būsimaisiais namais, visabūtės namais, buveine, slėptuve, prieglobsčiu, prieglauda, gražiausia iš poilsiaviečių, seklyčia, būstu, palaimintu būstu, didžiąja karalyste*. Dėmesį Gedos vertime patraukia labai lietuviška realija – *seklyčia: Jie bus apdovanojami (rojaus) seklyčia už tai, kad kentėjo, ir priimti bus ten svetingai ir taikiai* (XXV, 75 (75)) / *Esos serán recompensados por su paciente entereza [en la vida] con una posición elevada [en el paraíso]. Serán recibidos allí con un saludo de bienvenida y de paz / Those are the ones who will be rewarded with the highest place in heaven, because of their patient constancy: therein shall they be met with salutations and peace*, (XXV, 75). Palyginus visus tris vertimus matyti, kad į lietuvių kalbą aja išversta labai sulietuvinant tekstą (galėtų būti: *Jiems bus atlyginta aukščiausia vieta rojuje*), galbūt siekiant jį priartinti prie lietuviško pasaulėvaizdžio, padaryti suprantamesnį skaitytojui: *Lietuvių kalbos žodyne* žodis *seklyčia* apibrėžiamas kaip 'geriausia, garbingiausia vieta namuose, skirta svečiams' (www.lkz.lt). Nors prasmė gana panaši, vis dėlto labai abejotina, ar galima taip keisti ir lietuvininti kitai kultūrai priklausančių tekstą. Pastebėtina, kad Geda taip elgiasi su tekstu nuosekliai – ispaniškame ir angliškame vertimuose kalbama apie 'rūmus rojuje', o lietuviškame tekste *rūmai* taip pat keičiami į *seklyčių*: *O tie, kurie įtikėjo ir darė gerus darbus, – Mes įkurdinsime juos rojū, seklyčiose, kur žemai teka upės, – amžinajam buvimui ten* (XXIX, 58 (58)) / *y entonces a aquellos que hayan llegado a creer y hayan hecho buenas obras, ciertamente les aseguremos mansiones en ese paraíso por el que corren arroyos, en el que residirá / But those who believe and work deeds of righteousness – to them shall We give a Home in Heaven – lofty mansions beneath which flow rivers* (XXIX, 58). Tokio lietuviško vertimo negalima pavadinti klaida, nes lietuvių kalboje *seklyčia* gali būti tapatinama su *rūmais*, plg.: *Tavo skaisti gražuolė, kunigienė Aldona, sėdi už akmens sienų, aukštuose mūruose, karaliaus Mindaugo seklyčioje; Karalaitis išsigando ir, užsidaręs seklyčioj, pradėjo raudot* (pavyzdžiai iš www.lkz.lt). Vis dėlto vargu ar pagrįstas toks vertimo stilistikos artinimas prie lietuviškų tekstų.

ROJAUS – BŪSTO konceptualiąją metaforą rodo ir tai, kad rojuje gausu įvairių objektų, būdingų būstui, žmogaus gyvenamajai aplinkai: *pasostės, atlošai, indai iš sidabro ir krištolo, pagalvės, taurės, vazos, stiklai, kilimai, suolai, gultai, guoliai*, rojaus būstas turi *garbingąjį įėjimą, įėjimą, sargus*, pvz.: *Jie ir jų žmonos paunksmėje ilsisi **guolius*** (XXVI, 56 (56)) / *ellos y sus esposas, estarán felices, reclinados en **divanes*** / *They and their associates will be in groves of (cool) shade, reclining on **Thrones (of dignity)*** (XXXVI, 56). Tai, kas į lietuvių kalbą verčiama kaip *guolis*, ispaniškame vertime atitinka *divanes* ('tachta'), angliškame – *thrones of dignity* ('garbės sostai'). Galima svarstyti, kuris variantas stilistiškai tinkamesnis, tačiau a jų prasmė išlieka ta pati, nes arabiškame tekste vartojamas junginys *araaa – iki*, reiškiantis tiesiog 'guolis, gultas'. Kitas Korano teksto lietuvinimo pavyzdys yra angliško vertimo 'garbės sostų' ir ispaniško vertimo 'laimės guolio', lietuviškas atitikmuo *suolas*, plg.: *kaip broliai jie **ant suolų** viens į kitą* (XV, 47 (47)) / *recostados **sobre lechos de felicidad*** / *(they will be) brothers (joyfull) facing each other **on Thrones (of dignity)*** (XV, 47). Suolas, kaip ir seklyčia, yra labai lietuviška realija, prasmės požiūriu ji galėtų pakeisti guolį ar sostą, nes labai ilgą laiką suolas lietuviams ir buvo guolis – ant jo būdavo miegama; tačiau abejotina, ar prasminga tokiu būdu lietuvininti tekstą.

SODAS ir BŪSTAS metaforizuojami kaip tam tikra talpa, turinti plotį, ilgį, gylį; į ją *įvedama, įžengiama, kviečiama*, pvz.: *o Alachas **kviečia į rojų** ir į atleidimą* (II, 221 (221)) / *mientras que Dios **invita al paraíso** y a [la obtención del] perdón con Su venia* / *But Allah **beckons** by His Grace **to the Garden (of Bliss)*** (II, 221). Į visas tris kalbas verčiama labai panašiai – Alachas kviečia į rojų. Dar plg.: *Ir siekite atleidimo iš Jūsų Viešpaties ir **rojaus, kurio plotis – dangus ir žemė*** (III, 127 (133)) / *Y competid centre vosotros por conseguir el perdón de vuestro Sustentador y un jardín **tan vasto como los cielos y la tierra*** / *Be quick in the race for forgiveness from your Lord, and for a **Garden whose width is that (of the whole) of the heavens and of the earth*** (III, 133). Šiame pavyzdyje visuose vertimuose apibūdinamas rojaus (sodo) plotis, talpinantis dangų ir žemę. Taigi čia taip pat galima išvelgti abstraktesnio lygmens konceptualiąją metaforą ROJUS – TALPA.

Palyginus Korano vertimus galima skirti ir konceptualiąją metaforą ROJUS – VIRŠUS, nes ROJUS kaip TALPA (SODAS / BŪSTAS) yra viršuje, pvz.: ***Garmėkite iš ten sykiu!*** (II, 36 (38)) / ***Descended todos de este [estado]*** / ***Get ye down all from here*** (II, 38). Lietuvių kalbos veiksmažodį *garmėti* prasmės požiūriu atitinka ispanų *descender* ('leisti, lipti žemyn') ir anglų *get down* ('leisti, lipti žemyn'), nors galima pastebėti, kad lietuviškas vertimas skiriasi savo stilistika – veiksmažodis *garmėti* labiau stilistiškai konotuotas.

Su metafora ROJUS – VIRŠUS glaudžiai susijusi krikščioniškos kultūros būdinga konceptualioji metafora ROJUS – DANGUS, kurią galima išvelgti tik dviejose Korano vertimų ajose: *neatsivers jiems **dangaus vartai**, ir neįžengs jie į rojų* (VII, 38 (40)) / *no **se abrirán las puertas del cielo**; y no se entrarán en el **paraíso*** / *no **opening will there be of the gates of heaven, nor will they enter the Garden*** (VII, 40); *Ar jūs manėte, kad pakliūsit į rojų, kol Alachas neatpažino tų, kurie iš jūsų uoliai plušo* (III, 136 (142)) / *„¿O es que pensáis que entraréis en el jardín si que Dios tenga constancia de que os habéis esforzado [por Su causa]* / *Dis ye think that ye **would enter Heaven** without Allah testing those who fought hard (in His Cause)* (III, 142). Pirmame pavyzdyje visuose vertimuose minimi dangaus vartai, kurie neatsivers netikintiesiems, antrame pavyzdyje DANGAUS konceptas minimas vertime į anglų kalbą, lietuviškame vertime pavartotas *rojus*, ispaniškame – 'sodas'. Dėmesį atkreipia tai, kad tik angliškame vertime vieną kartą pavartotas daiktavardis *dangus* kaip rojaus sinonimas. Pirmojoje aijoje ne visiškai aišku, ar pats rojus yra dangus, ar dangus yra tik įėjimas į rojų, todėl norint atsakyti į klausimą, ar išties Korano vertime esama konceptualiosios metaforos ROJUS – DANGUS, reikia atskirai išanalizuoti ir DANGAUS konceptą perteikiančias metaforas.

3.1.2. Korano vertimo DANGAUS konceptualiosios metaforos

Siekiant išsiaiškinti, ar arabų kultūroje egzistuoja konceptualioji metafora ROJUS – DANGUS, buvo atskirai išrinktos visos aijos, kuriose kalbama apie dangų (253 aijos), jos palygintos

su vertimais į anglų ir ispanų kalbas ir išskirtos DANGAUS konceptualiosios metaforos. Pastebėta, kad dažniausiai dangus minimas nuolatos tekste besikartojančioje formulėje *dangus ir žemė*, kuria nurodoma kokio nors dalyko begalybė. Dažniausiai šia formule pabrėžiama Dievo galybė: *Nejaugi nematai, kad Alachas žino tai, kas danguje ir kas žemėje?* (LVIII, 8 (7)); *Liaupsina Alachą tai, kas danguje, ir tai, kas žemėje* (LIX, 1 (1)); *Šlovina Jį tai, kas danguje ir žemėje*. (LIX, 24 (25)). Taigi dauguma ajų, kuriose minimas dangus, metaforiškai apibūdina kitus konceptus (GALYBĖ, DIDYBĖ, etc.), o patį DANGAUS konceptą apibrėžiančių metaforinių pasakymų rasta santykinai mažai.

Viena ryškiausių dangaus konceptualiųjų metaforų yra DANGUS – KŪRINYS, pvz.: *Alachas – tas, kurio sukurti septyni dangūs ir tiek žemių* (LXV, 11 (12)) / *DIOS es quien ha creado siete cielos, y otras tantas tierras* / *Allah is He Who created seven Firmaments and of the earth a similar numbers* (LXV, 11 (12)); *Alachas – tasai, kuris sukūrė dangų ir žemę ir tai, kas tarp jų* (XXXII, 3 (4)) / *DIOS es quien ha creado los cielos y la tierra y lo que hay entre ambos* / *It is Allah Who has created the heavens and the earth, and all between them* (XXXII, 4). Visuose vertimuose esama tos pačios konceptualiosios metaforos, kuri lietuvių kalboje išreiškiama veiksmažodžiu *sukūrė*, ispanų kalboje – *ha creado* ('sukūrė') ir anglų kalboje – *has created* ('sukūrė'). Visuose ajose su šia metafora pabrėžiama, kad tai išskirtinai dieviškas kūrinys.

Alacho sukurtas dangus dažniausiai yra *septynių aukštų (skliautų)* statinys su *bokštais*, jis lyginamas su *apsauginiu stogu, lubomis, turinčiomis šviestuvus, vartais*, pvz.: *Ir Mes įtaisėme dangų kaip apsauginį stogą* (XXI, 33 (32)) / *y [que] hemos hecho el cielo como una bóveda protegida* / *And We have made the heavens as a canopy well guarded* (XXI, 32). Pateikto pavyzdžio vertimuose į ispanų ir anglų kalbas mintis išlieka ta pati – dangus padarytas kaip apsauginis skliautas.

Dangaus STATINYS taip pat suvokiamas kaip tam tikra TALPA, kurioje talpinamas *lietus, vanduo, saulė, mėnulis, žvaigždės, šviesuliai, kalnai, kariuomenės, angelai, galingi sargai, bokštai, slėpinys, šventenybės, palaima, bausmė*, pvz.: *ir kuris atvedė iš dangaus vandenį tiek, kiek jo reikia* (XLIII, 10 (11)) / *Y É les quien hace caer, una y otra vez, agua del cielo en la medida justa* / *That sends down (from time to time) rain from the sky in due measure* (XLIII, 11). Vertimuose į ispanų ir anglų kalbas lietus taip pat atvedamas iš dangaus tarsi iš tam tikros talpyklos. Kitas pavyzdys: *Jau pastatėm Mes danguje bokštus, ir išgražinom juos žiūrintiesiems* (XV, 16 (16)) / *hemos dispuesto en los cielos grandes constelaciones* / *It is We Who have set out the Zodiacal Signs in the heavens* (XV, 16). Šiame pavyzdyje matyti dar vienas lietuviško vertimo neatitikimas – žvaigždynai pavadinti *bokštais*. Į ispanų kalbą verčiama *constelaciones* ('žvaigždynai'), į anglų – *Zodiacal Signs* ('zodiako ženklai'). Esama dviejų skirtingų vertimo tradicijų: pagal pripažintus komentatorius Bagawi, Baidawi ir Ibn Kazir, *buruch* reiškia 'dideli žvaigždynai', pasak Tabari – 'žvaigždės' (Asad 2001, 379). Abu variantai galimi, tačiau vertimas į lietuvių kalbą greičiausiai netikslus.

Rojaus ir dangaus konceptualiosios metaforos iš dalies sutampa: tai dieviškosios prigimties kūriniai (SODAS / BŪSTAS, STATINYS), į kuriuos galima pakilti (TALPA / VIRŠUS). Ir rojui, ir dangui būdinga TURTO konceptualioji metafora. Rojus yra *didelis apdovanojimas, dosnybė, dovana, didžioji dovana, neapskaičiuojama dovana, dovana neatkirsta, atlygis, paveldas, paveldėta žemė, tauri atmoka, didelis pelnas*, jis *paveldimas*, juo *apdovanojama*, pvz.: *Išskyrus tuos, kurie kentėjo ir darė gera: šitiems – atleidimas ir didelis apdovanojimas* (XI, 14 (11)) / *a excepción de aquellos que son pacientes en la adversidad y hacen el bien: esos obtendrán perdón y magnífica recompensa* / *Not so do those who show patience and constancy, and work righteousness; for them is forgiveness (of sins) and a great reward* (XI, 11). Visuose vertimuose rojus vadinamas *apdovanojimu* (isp. *recompensa* 'apdovanojimas, atlygis', angl. *reward* 'atpildas, apdovanojimas'). Už rojų galima *pirkti tikinčiųjų širdis*, pvz.: *Iš tiesų, Alachas nupirko tikinčiųjų širdis ir jų turtus už tai, kad jiems – rojus* (IX, 112 (111)) / *CIERTAMENTE, Dios ha comprado a los creyentes sus vidas y sus bienes, prometiéndoles a cambio el paraíso* / *Allah hath purchased of the Believers their persons and their goods; for theirs (in return) is the Garden (of Paradise)* (IX, 111). ROJAUS – TURTO konceptualioji metafora šiame pavyzdyje išreiškiama tos pačios reikšmės veiksmažodžiu: lie. *nupirko*, isp. *ha comprado* ('nupirko'),

angl. *hath purchased* ('nupirko'). Dangaus metaforų grupėje TURTO konceptualioji metafora ne tokia ryški, įžvelgiama tik dviejose ajose, tačiau ją taip pat galima skirti: o *Alachui priklauso dangaus ir žemės paveldas* (III, 176 (180)) / *pues [sólo] a Dios pertenece la herencia de los cielos y de la tierra* / *To Allah belongs the heritage of the heavens and the earth* (III, 180); *Pas Alachą dangaus ir žemės lobijų skrynios* (LXIII, 7 (7)) / *a Dios pertenecen los tesoros de los cielos y la tierra* / *But to Allah belong the treasures of the heavens and the earth* (LXIII, 7). Vertimuose į visas tris kalbas dangus siejamas su paveldu (isp. *herencia*, angl. *heritage*) ir lobiais (lie. *lobijų skrynios*, isp. *tesoros*, angl. *treasures*), taigi dangus taip pat konceptualizuojamas kaip tam tikras TURTAS.

Tačiau, kaip jau minėta, sutampa tik kelios ROJAUS ir DANGAUS konceptualiosios metaforos. DANGAUS ir ROJAUS konceptai labiausiai skiriasi tuo, kad dangus yra laikinas statinys: vertime į lietuvių kalbą jis gali sugriūti, subyrėti, imti siūbuote siūbuoti, subirti į gabalus, nuolaužas, pvz.: *Dangus gali sugriūti nuo šito* (XIX, 92 (92)) / *ante lo cual están a punto de desgarrarse en pedazos los cielos* / *As if the skies are ready to burst* (XIX, 92); *Ir jeigu jie išovstų krintant dangų gabalais* (LII, 44 (44)) / *si [quienes se niegan a reconocer la verdad] vieran caer parte del cielo* / *Were they to see a piece of the sky falling (on them)* (LII, 44). Vertimuose į ispanų ir anglų kalbas išryškėja tas pats dangaus laikinumo aspektas: jis gali sugriūti (isp. *desgarrarse*, angl. *burst*), subyrėti gabalais (isp. *caer parte del cielo* 'kristi daliai dangaus', angl. *a piece of the sky falling* 'krentant dangaus gabalu').

Galbūt dėl pabrėžiamo laikinumo dangus suasmeninamas (DANGUS – ŽMOGUS), o tai nebūdinga ROJAUS konceptui, pvz.: *Ir neapsiverkė dėl jų dangus ir žemė* (XLIV, 28 (29)) / *y ni cielo ni tierra derramaron lágrimas por ellos* / *And neither heaven nor earth shed a tear over them*: (XLIV, 29); *Mes siūlėme tikėjimo užstatą dangui ir žemei, ir kalnams, bet jie atsisakė jį priimti, išsigando jo* (XXXIII, 72 (72)) / *En verdad, ofrecimos el compromiso [de la razón y la volición] a los cielos, a la tierra y a las montañas: pero rehusaron cargar con él por el temor* / *We did indeed offer the Trust to the Heavens and the Earth and the Mountains; but they refused to undertake it* (XXXIII, 72). Pateiktuose pavyzdžiuose dangus verčia (isp. *derama lágrimas*, angl. *shed a tear*), gali *ko nors atsisakyti* (isp. *rehusar*, angl. *refuse*), išsigąsti (isp. *tener temor*, anglų kalbos vertime šio aspekto nėra), t. y. dangui priskiriami sąmoningi, žmogiški veiksmai ir ypatybės. Vis dėlto DANGAUS konceptas Korane gana kontraversiškas: jis gali būti gretinamas ir su įvairiais negyvais objektais. Tai rodo DANGAUS – AUDEKLO konceptualioji metafora, pvz.: *ir kada dangus bus nutrauktas* (LXXXI, 11 (11)) / *cuando el cielo sea desollado* / *When the World of High is unveiled* (LXXXI, 11). Visuose vertimuose šią konceptualiąją metaforą išreiškia veiksmožodis *nutraukti*, paprastai vartojamas kalbant apie audeklus, užtiesalus, kurie gali būti nutraukiami nuo įvairių paviršių. Ši metafora ypač ryški vertime į anglų kalbą, kuriame vartojamas veiksmožodis *unveil*, reiškiantis 'nuimti šydą, uždangalą'.

Rojui, priešingai, būdingas amžinumas, pastovumas: *sodus, kur žemai teka upės – amžinam buvimui ten – ir patogias buveines amžinybės soduose* (IX, 73 (72)) / *jardines por los que corren arroyos, en los que permanecerán, y hermosas viviendas en jardines de felicidad perpetua* / *Gardens under which rivers flow, to dwell therein, and beautiful mansions in Garden of everlasting bliss* (IX, 72). Visuose šio pavyzdžio vertimuose su daiktavardžiu *sodas* (isp. *jardín*, angl. *garden*) pavartotas epitetas *amžinas* (isp. *perpetuo*, angl. *everlasting*). Junginys *amžinybės* (arab. *aadn* 'kuris išlieka') *sodai* Korane pavartotas 11 kartų; hebrajų kalboje jį atitinka junginys *Edeno sodai* (Asad 2001, 688). Taigi ir originaliaime Korano tekste pabrėžiamas rojaus amžinumas.

Apibendrinant galima teigti, kad ROJAUS ir DANGAUS konceptai Korane iš dalies sutampa: tai Dievo sukurtos pomirtinio gyvenimo buveinės, į kurias patenka išrinktieji. Tačiau dangus Korano tekste laikinas, DANGAUS konceptas gali būti personifikuojamas, o tai visiškai nebūdinga ROJAUS konceptui.

4. Išvados

Tyrimas parodė, kad vertimas išties gali būti vertinga kitų tautų ir kultūrų pasaulėvaizdžio pažinimo ir tyrimo medžiaga. Vis dėlto sunku išvengti vertimo klaidų: individualūs vertėjo sprendimai gali keisti tekstą ir jo perteikiamas konceptualiąsias metaforas, ypač jeigu verčiama ne iš originalo kalbos. Korano originalo ir skirtingų vertimų sugretinimas atskleidė, kad tais atvejais, kai visi vertimai sutampa, jie paprastai daugiau ar mažiau atitinka originalų tekstą. Toks vertimų gretinimo metodas galėtų būti gana patikima priemonė siekiant ištirti juose atsispindintį kitos kultūros kalbinį pasaulėvaizdį.

Lietuviško Korano vertimo lyginimas su vertimais į ispanų ir anglų kalbas leidžia daryti tam tikras išvadas apie jo adekvatumą originalui. Sugretinus visų vertimų ašas pastebėta nemaža lietuviško vertimo netikslumų (pvz.: *Viešpaties vardas* vietoje *Viešpaties teismas*, *plačiašakiai vainikai* vietoje *sodo grožis* ir pan.). Tačiau teigti, kad vertimas į lietuvių kalbą, lyginant jį su vertimais į ispanų ir anglų kalbas, yra labiau nutolęs nuo originalaus teksto, galima tik labai sąlygiškai.

Skirtingų vertimų lyginimas atskleidė ir tokias lietuviško vertimo ypatybes, kaip sinonimų paieška (pvz.: rojaus namai arba būstas lietuviškame vertime vadinami *būsimaisiais namais*, *visabūtės namais*, *buveine*, *slėptuve*, *prieglobščiu*, *prieglauda*), lietuviškų realiųjų įpynimas į tekstą (*seklyčia*, *suolai*). Toks teksto keitimas ir artinimas prie lietuviško mentaliteto gali kelti abejonių, nes dažnai neatitinka originalo stilistikos, o panaikina specifinius Korano teksto ypatumus, net gali iškreipti teksto prasmę. Jeigu metafora traktuojama kaip retorinė figūra, tam tikra teksto puošmena, tuomet tokie vertėjo sprendimai gali būti pateisinami meniškumo ir savos poetinės raiškos paieškomis, tačiau metaforą suvokiant kaip tautos mentaliteto pažinimo ir perteikimo priemonę, toks vertimas ne visada atlieka savo svarbiausią funkciją – kiek įmanoma tiksliau perteikti kitos kultūros tekstą.

Apibendrinant reikia pripažinti, kad vertimas gali tik iš dalies atskleisti kitai kultūrai būdingą kalbinį pasaulėvaizdį – vertimo tekstas visuomet yra dviejų kultūrų paribyje, tai tam tikras dviejų mentalitetų sintezės produktas.

Literatūra

Aliūkaitė D., Šorochova I. 2006: Konceptas ŽEMĖ antologijoje *Žemė: egzilio žodžio patirtys*. *Filologija* 11, 4–7.

Ambrasas-Sasna, K. 1984: *Vertimo tyrinėjimai*, Vilnius: Mokslas.

Arcimavičienė, L. 2010: *Moralės modeliai viešajame diskurse: kontrastyvinė metaforų analizė*, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.

Arcimavičienė, L. 2009: Economy Metaphors: What Associated Conceptions Underlie Lithuanian Business? *Respectus Philologicus* 15 (20), 143–153.

Asad, M. 2001: *El mensaje del Qur'an*, Córdoba: Centro de documentación y publicaciones islámicas.

Benjamin, W. 2005: *Nušvitimai*, Vilnius: Vaga.

Būdvytytė, A. 2005: Metaphorische Versprachlichung des Konzeptes *Geld*. *Pasaulio vaizdas kalboje* 10, 1319.

Būdvydytė, A., Toleikienė, R. 2003: Akys, siela, širdis ir kitos talpyklos. *Respectus philologicus* 4 (9), 134–145. Prieiga internete <http://filologija.vukhf.lt/4-9/doc/Budvytyte.doc>, žiūrėta 2010-10-03.

Cibulskienė, J. 2006: *Konceptualioji metafora Lietuvos ir Didžiosios Britanijos politiniuose diskursuose*, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.

Cibulskienė, J. 2005: Konceptualioji kelio metafora Lietuvos rinkimų diskurse. *Kalbotyra* LIV(1), 51–64.

- Cibulskienė, J. 2002: The Metaphorization of Election as War in the 2001 General Election Campaign of Great Britain. *Respectus Philologicus* 2 (7). Prieiga internete <http://filologija.vukhf.lt/2-7/cibulskiene.htm>, žiūrėta 2010-10-02.
- Croft, W., Cruse, D. A. 2004: *Cognitive Linguistics*, Cambridge: University Press.
- Černiauskaitė, D. 2005: *Metaforos raiška lietuvių tautosakoje*, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.
- Déroche, F. 2008: *Koranas. Pažintis su islamo Šventuoju raštu*, Vilnius: Žara.
- Dervinytė, I. 2009: Conceptual *Emigration* and *Immigration* Metaphors in the Language of the Press: a Contrastive Analysis. *Kalbų studijos* 14, 49-55.
- Drukteinytė, V. 2003: *Sintagminiai veiksmažodinės metaforos požymiai*, Daktaro disertacija, Klaipėdos universitetas.
- Eco, U. 2007: Pasakyti bemaž tą patį. Vertimo patirtys. *Metai* 12, <http://www.tekstai.lt/index.php/zurnalas-metai/432-2007-m-nr-12/3077-umberto-eco-pasakyti-bemaz-ta-pati-vertimo-patirtys.html>
- Geda, S. 2008: *Koranas. Literatūrinių prasmų vertimas*, Vilnius: Kronta.
- Geda, S. 2008: Trumpas atsakymas Egdūnui Račiui, *Šiaurės Atėnai*, 2008-09-26, http://www.culture.lt/satenai/?leid_id=910&kas=straipsnis&st_id=16264, žiūrėta 2010-05-18.
- Gudavičius, A. 2009: *Etnolingvistika*, Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Yusuf Ali, A. 1998: *The Holy Qur'an*, Birmingham: Islamic Vision.
- Juzelėnienė, S. 2007: Conceptual Metaphores of Time in the Lithuanian Language. *Kalbų studijos* 11, 61-67.
- Kövecses, Z. 2002: *Metaphor. A Practical Introduction*, Oxford: Oxford University Press.
- Koženiauskienė, R. 2005: Konceptualiųjų metaforų etinis aspektas advokatų kalbose. *Filologija* 10, 52-56.
- Lakoff, G. 1992: *The Contemporary Theory of Metaphor*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Lakoff, G., Johnson, M. 2003: *Metaphors We Live By*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Maceina, A. 1998: *Daiktas ir žodis*, Vilnius: Aidai.
- Marcinkevičienė, R. 2006: Konceptualioji metafora vertime. *Darbai ir Dienos* 45, 109-118.
- Papaurėlytė-Klovienė, S. 2007: Lingvokultūrinė precedentinių tekstų specifika. *Žmogus ir žodis* I, 31-36.
- Papaurėlytė-Klovienė S. 2006: Konceptualioji metafora LIŪDESYS yra KRYPTIS ŽEMYN lietuvių kalbos pasaulėvaizdyje. *Kalbos aktualijos* 8, 27-32.
- Papaurėlytė-Klovienė S. 2005: Probleminiai konceptualiosios metaforos EMOCINĖ BŪSĖNA yra ASMUO atvejai. *Žmogus ir žodis* 7-1, 43-47.
- Papaurėlytė-Klovienė, S. 2004: Konceptualusis liūdesio modelis lietuvių ir rusų pasaulėvaizdžiuose. *Filologija* 9, 42-47.
- Papaurėlytė-Klovienė, S. 2004: *Liūdesio konceptas lietuvių ir rusų kalbose*, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.
- Racevičiūtė, R. 2002: *Metaphorical Motivations of English and Lithuanian Somatic Idioms*, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas
- Račius, E. 2007: *Islamo žinydas*, Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Schimmel, A. 2001: *Islamo įvadas*, Vilnius: Regnum fondas.
- Smetonienė, I. 2006: Konceptualiosios metaforos reklamoje. *Kalbos aktualijos* 8, 33-37.
- Stankevičienė, L., Žemliauskaitė J., 2006: *Anger is a Fluid in a Container: the Conceptual Metaphor in English and Lithuanian and its Translation. Acta Humanitaria Universitatis Saulensis*, 138-147.
- Staponkutė, D. 2004: Globalizacija ir kultūros vertimas (Pranešimas tarptautinei AICA konferencijai), <http://www.llvs.lt/?recensions=26>, žiūrėta 2011-01-09.

Toleikienė, R. 2004: *Seele und Verstand im Deutschen und Litauischen*, Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas.

Išnašos

[1] Pažodinis vertimas atliktas arabų kalbos gimtakalbio Adnane Kaidi.

[2] Techninės sudedamosios Korano teksto dalys, formaliai dar vadinamos eilutėmis (angl. lines) ar posmais (angl. verses). Ają gali sudaryti kelios raidės, atskira frazė, formulė, sakinio dalis, vienas ar keli pilni sakiniai (Račius 2007, 12).

[3] Koranas susideda iš 114 trumpėjančių skyrių, vadinamų surų. Surų sudaro mažesnės techninės teksto dalys – ajos (Račius 2007, 122).

[4] Lotynišku skaitmeniu nurodoma sura, arabišku – aja. Korano vertime į lietuvių kalbą nurodomos dviejų skirtingų Korano redakcijų ajų numeracijos, jos pateikiamos ir prie šio straipsnio pavyzdžių.

[5] Ispaniško vertimo komentare rašoma, kad čia vartojamas daiktavardis fann ('forma, būdas') šiuo atveju yra sinonimiškas daiktavardžiui laun ('spalva, tonas'). Viena iš žodžio fann reikšmių arabų kalboje – 'kažkas nuostabaus, begalinio grožio' (Asad 2001, 814).

Gauta 2011 m. gegužės 18 d.

Priimta 2011 m. liepos 20 d.

EGLĖ VAIVADAITĖ-KAIDI
Vilniaus universitetas
Lituanistinių studijų katedra
[illustratus@gmail.com]